СВОБОДА
LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 6-го Жовтня 1898. | Число 40.

Календарь.

Жовтень.

6	Ч.	Теклѣ вмуч.
7	П.	Евфросины. Пафнутія
8	С.	† Іоана Богослова
9	Н.	18. ПО СОШ. Калистрата
10	П.	Харитона
11	В.	Киріяка преп.
12	С.	Григорія арменьск.

Змѣстъ

УВАГА.

Хотячй приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

СПРАВЫ „Р. Н. СОЮЗА".

Посвѣдчене.

Тымъ посвѣдчаю, що днесь отримавъ емъ $300 (словомъ триста дол.) зъ касы „Р. Н. Союза", яко посмертну запомогу по смерти моеи жены бл. п. Ирины.

St. Louis, Mo., дня 23. вересня 1898.

Стефанъ Ревакъ

СВѢДКИ:
Семанъ Морочко,
Мих. Копча,
Гр. Копча.

МАЛЙ И ВЕЛИКЙ ПРИСТУПАЙТЕ ДО „СОЮЗА!"

Прочь зъ парафіяньщиною.

Неразъ вже писало ся про те, що нашъ рускій робучій людъ въ Америцѣ такъ вже потонувъ въ тй борбы за вѣры, въ тй сварки и бійки за церквы и попôвъ, що про иншй справы живо доторкаючи его робôтничои долѣ, позабувъ на вѣки. Хто причиною того, мы ажь надто добре знаемо. Треба собѣ лишь пригадати тй благодати, якй пôсля царославныхъ агентôвъ, мають сплынути на руского робôтника, коли вôнъ пристане до нихъ, а якъ поглянемо на той формальный торгъ парохіями „панôвъ превелебныхъ" — то и будемо мати вôдповѣдь, чому мѣжь народомъ така замѣшанина. А вже на смѣхъ на ганьбу свѣтови, то декотрй священники по просту деморалізують народъ своимъ старанемъ ся о посады. Неразъ двохъ и трехъ бесь надъ одною посадою и якъ зачнуть перебѣгатись оденъ передъ другимъ, то щобъ лишитись на мѣсци, знижують мѣсячну платню до $20 або $30. Розумѣесь, що надвыжку треба опôсля вôдбити де инде, чи то у себе, чи шукаючи за другимъ якимъ мѣсцемь, де-бъ можь доѣздити на „омшу". Хочь той священникъ по довгихъ торгахъ вже згодивъ ся и за таку малу цѣну, то тамъ по-за плечами его, другій обѣцюе ще таншого попа ажь зъ краю, розумѣесь свого шваґра або тамъ якого свояка чи знакомого. — Народъ дивить ся на те чудо, деморалізуесь та такъ собѣ досыть голосно бесѣдуе, що попа можь теперь дôстати и за 4 центы. Й певно, що такъ, если они таку вартôсть указувати будуть передъ народомъ. А народъ дальше морочить собѣ голову церквами, попами, дальше веде борбу за вѣры, а тымъ часомъ дѣти ростуть безъ письма и науки, а и они самй грузнуть по уха въ темнотѣ, наколи вокругъ нихъ злѣтаесь всяке гайворонье, щобь выдусити для себе децю. Тожь народе рускій, сотный вже разъ вôдзываемось до тебе въ той справѣ, прочь зъ парафіяньщиною, прочь зъ тыми дурными спорами, а натомѣсть най повстане у васъ школа, най повстануть робôтничй товариства, въ котрыхъ бы вы могли застановлятись надъ своимъ положенемъ, най повстануть читальнѣ, а церковь най стане домомъ молитвы, а не причиною проклонôвъ и зневагъ. Хто-бъ стававъ перепоною до того, того безъ споровъ и взаимнои ворожнѣ усунути, щобь вже разъ наставъ спокій помѣжь нами.

Выпадки пôдчасъ працѣ.

Мы привыкли вже до того, що уважаемо тыхъ людей за героѣвъ, котрй погинуть на полю битвы, а часописи дуже точно подають имена тыхъ смѣльчакôвъ, а народъ складае на ихъ могилахъ лавровй вѣнцѣ. Але инакше поминаесь мучениковъ, котрй рôкъ рôчно гинуть або стають калѣками пôдчасъ працѣ въ фабрикахъ, майнахъ або при рôльництвѣ. А однакъ поллѣесь больше людскои крови въ фабрикахъ, копальняхъ, желѣзницяхъ и при рôли, нѣжь на полю бою; бо вôйны не довго тревають тай не все они суть. Тымъ часомъ заведеня промысловй, рôльнй, копальнй и желѣзничй усе суть въ руху, и стають вѣчнымъ полемъ, на котрôмъ день въ день падають трупы, або стають калѣками на цѣле жите.

Що-рôчний справоздання статистичного уряду въ Вашингтонѣ про станъ смертельности и калѣцтва робôтникôвъ въ промыслѣ и рôльництви Сполуч. Державъ, переходять непостережно; рѣдко котра зъ часописей призадумаесь надъ выказами нещасныхъ случаѣвъ, а ще менше ихъ число, котрй-бъ застановились надъ причинами частыхъ случаѣвъ або надъ способами усуненя тыхъ причинъ.

Французке правительство выдало недавно справозданє про нещаснй случаѣ пôдчасъ працѣ въ своимъ краю. Зъ того урядового справозданя довѣдуемось, що за послѣдныхъ десять лѣтъ було у Франціи пересѣчно рôчно 279.500 нещасныхъ случаѣвъ пôдчасъ працѣ. Зъ згаданого числа припадае 7.500 случаѣвъ смерти, а зъ числа 272.000 раненыхъ, 26.000 лишилось калѣками на цѣле жите, а 246.000 лишь на якійсь часъ були не спосôбными до працѣ. А затѣмъ на три и пôвъ міліона робôтникôвъ ажь 279.500 нещасныхъ случаѣвъ пôдчасъ працѣ на рôкъ, зъ чого 7.500 падае трупомъ, а 26.000 стають калѣками на цѣле жите лишь одного року.

Въ Сполуч. Державахъ число смертельности и калѣцтва при праци ще больше, не тôлько по поводу численнѣйшого населеня, але и зъ иншихъ причинъ. Складаесь на се головно те, що въ Сполуч. Державъ фабриканты и пôдприемцѣ, мають большу свободу въ веденю интересôвъ тай не допильновують ихъ такъ фабричнй инспекторы тай самъ робучій людъ не дуже то зорганізованый якъ у Франціи. Коли-бъ можь почислити всѣ тй жертвы въ людяхъ, котрй упали на полю промыслу и взагалѣ працѣ, то-бъ мы пересвѣдчились, що всѣ вôйны разомъ взятй, не вынищили тôлько жовнѣрôвъ на полю битвы, що вынищивъ промыслъ въ протягу кôлькохъ столѣть.

МАШИНЫ.

Помимо безнастанныхъ и по бôльшôй части неправдоподôбныхъ крикôвъ про оживлене ся промыслу и полѣпшене часôвъ, тысячѣ робôтникôвъ ходить безъ працѣ и занятя. Въ чôмъ тому причина? Фабрики въ руху, чиннй въ день и въ ночи; наплывъ людей не великій, а однакъ тысячѣ робôтникôвъ примирае зъ глоду, терпить вразъ зъ родинами нужду, бо нема роботы. Причиною того, крôмъ иншихъ побôчныхъ причинъ, суть головно машины. Де давнѣйше працювало 100 людей, нынѣ ту саму працю зробить 5—8 часть, бо машина вôдробить за нихъ працю. Що се дѣйсно правда, доказуе намъ статистика, котру сими днями оголошено въ Вашинґтонѣ. Та статистика подае слѣдуючй факта, опертй на справозданяхъ: Въ шевскихъ фабрикахъ оденъ чоловѣкъ выраблє тôлько обувя на машинѣ, кôлько давнѣйше пятьохъ людей въ такôмъ часѣ могло выконати. Въ млынахъ машина працюе за пять людей; въ шклярняхъ за вôсьмохъ; въ фабрикахъ табаки за вôсьмохъ; машина до шитя выконуе тôлько працѣ, кôлько еи выконуе вôсѣмъ женщинъ, въ фабрицѣ ткацтва за 17, а при выробѣ паперу, дыванôвъ и т. д. за 100 людей. Передъ 50 лѣтами, каже той статистикъ, фармеръ мавъ лишь косу и серпъ, працѣ було чимало, за збôже плачено, бо и вонъ мусѣвъ платити, и добре ему зъ тымъ було. Нынѣ противно; працю 50 людей вôнъ при помочи машины выконае самъ зъ жѣнкою и дѣтьми. По поляхъ прохожуесь мовъ тріюмфаторъ. Машины пожнуть, звяжуть, вымолотять, а вôнъ не потребуе махнути рукою... Тожь нѣчо дивного, що зъ кождымъ днемъ, при що разъ бôльшихъ улучшеняхъ и вынаходахъ механічныхъ машинъ, робочій людъ мае чимъ разъ менше занятя, стаэсь зовсѣмъ непотрѣбнымъ, а що гôрше, що горячка выпаходôвъ збôльшаесь зъ кождымъ майже днемъ. Машина не потребуе анѣ ѣсти анѣ пити, анѣ тыжневои выплаты; тожь нерома що чудуватись, що капіталісты маючи богато гроша заступають ними робôтникôвъ. А теперь велике пытане, надъ котрымъ вы робôтники порядно повинни застановитись, що станесь зъ робôтниками, якъ такъ дальше пôде, якъ доси?

Листы зъ угорскои Руси.

РУСИНЫ, що мешкають въ угорской державѣ, стогнуть пôдъ гнетомъ мадяризаціи, котра вгрызлась въ рускій организмъ такъ глубоко, що выдавалось нѣколи не увôльнять ся вôдъ мадярскои опѣки. Навѣть декотрй зъ галицкихъ Русинôвъ пророкували загибиль угро-руского народа, не радили старатись навѣть пробувати розрухати ихъ, бо якъ казали, Угро-Русины вже пропащй для Руси. Але молодша на покликъ нашого ученого М. Драгоманова старались навязати зносины зъ угорскими Русинами и самй пересвѣдчились, що не все ще пропало. Того лѣта выбралась тамъ зъ Галичины громада рускихъ спѣвакôвъ и першій початокъ до дружныхъ зносинъ одного народу, роздѣленого Карпатами, вже зроблено. Оденъ членъ зъ тои прогулъки на Угорщину подае въ „Дѣлѣ" свои помѣченя зъ того краю и мы ихъ тежь мѣстимо, въ надѣѣ, що будуть они цѣкавй и для амер. Русинôвъ, мѣжь котрыми есть бôльша часть зъ угорскои стороны.

Редакція.

I.

Для народу, що немае власного самостôйного політично--державного житя, найбôльшимъ нещастемъ въ одноцѣльнôмъ національно-культурнôмъ розвитку е політичне розбите, приналежнôсть кôлькомъ окремымъ державнымъ организмамъ. Коли до якого народу правило се можна прикласти, то до украиньско-руского народу надаеть ся оно якъ найкрасче.

Границя, утворена людскою рукою, хочь бы и якъ ишла въ розрѣзъ изъ природными етноґрафічными границями, мае не меншу вагу, якъ и сама природа. Сеся аномалія колись буде до певнои мѣры характеристикою теперѣшныхъ часôвъ, коли розвитокъ національныхъ индивідуальностей стрѣчае такй сильнй, хочь не природнй перепоны. Зъ того боку, на нашу думку, належить поясняти опôзнене житя на угорской Руси, зъ нашои стороны мале заинтересоване нимъ, а ще менше знане тамошныхъ обставинъ и на вôдворôтъ.

(Продовжене на другой сторонѣ).

1)

BUSINESS.

Написавъ СТЕФАНЪ ХЛОПОВЪ.

Салюнъ Ваня Середы знаходивсь на краю мѣста, де чимало мешкало рускихъ, словацкихъ и польскихъ родинъ. Дѣльниця сеся мало чимъ рôжнилась вôдъ старокраевыхъ жидôвскихъ закамаркôвъ, бо улицѣ переповненй були болотомъ, хатки низькй и не конче чепурнй, а рôжниця вôдъ старокраевыхъ була хиба въ тôмъ, що хаты вмѣсто пошитй соломою, побитй гонтемъ. Неоподалѣкъ салюну красувалась высока, трикопулова церковь, зъ трираменнымъ хрестомъ. изъ-за котрого не мало люденькове поспущали собѣ крови, наплатились скваерови, а и не безъ того, щобъ опôсля въ сусѣднôмъ салюнѣ не запити згоды або не розвѣяти журбы — туги. Близьке сусѣдство церкви и салюну не було чимсь случайнымъ, противно, сеся святыня божа стояла въ сильнôй звязи зъ домомъ потѣхи въ хвиляхъ журбы и зневѣры. Именно тому, що Ваньо завѣвъ собѣ салюнъ, здвигненый бувъ и той величавый дôмъ молитвы. Бо-жь и зъ салюну почалось. Мала горстка Русинôвъ сходилась вечерами по праци въ салюнѣ. Тамъ велись горячй споры про розличнй справы, а найголовнѣйшимъ пытанемъ усѣхъ було засноване дому божого. Всѣляково подѣленй були гадки. Однй радили збирати грошѣ на свою власну церковь, другй задля малого числа рускихъ людей бажали прилучитись до сусѣдной осады, а були и такй, що заховувались байдужно супротивъ тои справы. Та Ваньо вдававъ, що ему мало що на тôмъ залежить, чи буде ту церковь, чи нѣ. Вôнъ залюбки вслухувавсь въ горячй споры своихъ землякôвъ и хочь не все забиравъ слово, але, якъ великій рускій патріотъ и любитель своеи вѣры и красного руского обряда, не мôгъ чейже-жь стерпѣти, щобъ народъ пропадавъ марно, лишеный духовнои потѣхи. Неразъ кôнчивъ вôнъ тй споры словами:

— Я, бачите, христіянинъ якъ и вы, такъ само потребую бодай разъ въ тыждень помолитись въ божôмъ домѣ. Правда, можна-бъ поѣхати до поблизькои мѣсцевости и менѣ все одно, але-жь я одно вамъ тôлько скажу, що послѣдный той, хто жіе жичанымъ. А тожь то мы не вартй зажити своими власными панами и мати на мѣсци и церковь и священника?

— Ба правда! — вôдгукувалось товариство, переконане мудрою радою Ваня, котрый хочь вдававъ безинтересовнôсть въ тôй справѣ, але въ душѣ ажь радѣвъ, а очи вылыскували веселои, певнй, що будь на тôмъ мѣсци церковь и священникъ, буде больше людей, больше спорôвъ, а и бôльшій для него доходъ.

Коли люде пожичили грошѣ на будову церкви, вôнъ запопадливо бѣгавъ за всѣмъ, а кождому зъ своею роботою попадавъ на очи, щобъ всѣ бачили, якъ вôнъ заходить ся коло загального добра. – Въ нагороду за его труды, кождый йшовъ до него выпити, де мôгъ розвѣдати про дальшй пляны, що до будовы та що до спроваджения священника. Не обôйшлось и безъ спорôвъ въ тôй справѣ и ту вôнъ ставъ мировымъ судіею.

Взагалѣ, Ваньо Середа знавъ добре вагу свого пôсланництва и свого бізнесу, тожь выхôснувавъ его на всѣ боки. Не можь знову сказати, щобъ мавъ вôнъ ту проворнôсть, що другй неpускй салюністы, бо-жь передъ его барою не обговорювалось про высшй справы політичнй, але якъ на Русина, що пару рокôвъ тому якъ прійшовъ зъ краю, поведене его було вже американьске. Вôнъ дôзнавъ ся вже бодай того, що салюны въ Америцѣ оденъ зъ найголовнѣйшихъ чинникôвъ агітаційныхъ у всѣхъ важныхъ справахъ. Вôнъ, якъ рускій патріотъ, мѣшавсь лишь до рускихъ народныхъ справъ, а проче его не обходило, хочь знавъ вôнъ и те ажь надто добре, що услуги руского салюністы жадна вызша рыба потребувати не буде, разъ тому, що его костюмеры не дуже обзнакомленй зъ американьскими вôдносинами, а по друге, що они якъ негорожане и такъ не мають нѣгде жадного голосу. Тожь по неволѣ мусѣвъ вôддатись тѣломъ и душею организаціи народнои рускои справы, котру понявъ цѣлымъ своимъ розумомъ и проворностю.

За божою помочію и всемогучимъ вплывомъ Ваньовои шклянки, станувъ дôмъ божій, наставъ папъ-отець, котрый бувъ его несогôршимъ пріятелемъ и бізнесъ его котивъ ся пару рокôвъ сяко-тако. Вôнъ навѣть бувъ выбудувавъ свою власну хату, котру, якъ самъ передъ людьми скарживъ ся, мае задовжену по самй уха, тай не безъ того, щобъ не заощадити ще пару центôвъ готовыми грôшми.

Разъ якось вечеромъ, коли на свѣтѣ сѣкло дощемъ, а до салюну нѣхто не навѣдавъ ся, вôнъ на самотѣ вôддавсь роздумуваню про свою власну долю. И такъ по довшôй, а зрѣлôй розвазѣ прійшовъ вôнъ до того пересвѣдченя, що его рука зболѣла вже вôдъ безнастанного подаваня шклянокъ, що за тй призбиранй центы, вôнъ якъ такій, що знае письмо и мову англицку, мôгъ бы кинутись вже на ширшу воду, а не высиджувати на однôмъ мѣсци, котре вже не такъ его огрѣвало, якъ се давнѣйшими часами лучалось.

Вôнъ сейчасъ перебравъ у головѣ всѣхъ своихъ краянôвъ, котрый мôгъ бы найгôднѣйше станути на его мѣсци и рѣшивсь таки слѣдуючого дня поговорити про ту справу зъ своимъ дуже добре знакомымъ ще зъ краю Василемъ Дрôбненькимъ. Вôнъ якъ разъ надававъ ся на его наслѣдника, разъ тому, що заощадивъ собѣ чимало грошей и буде мôгъ ему вôдразу заплатити за вôдступне, а по друге, що Василя всѣ поважали за его тиху и згôдливу вдачу, такъ що декотрй зъ непріятелѣвъ Ваня намавляли его навѣть, щобъ вôнъ отворивъ другій салюнъ въ тôй самôй дѣльници а они всѣ до него пôдуть, ще и другихъ притягнуть за собою. Тй погрозы полохали Ваня, бо-жь певна рѣчь, що не мало бы на тôмъ стративъ, а и салюну не мôгъ бы такъ опôсля корыстно вôдпродати, та те его знову непокоѣло, чи схоче Василь вôдкупити салюнъ, бо-жь знаючи его успособлене, сумнѣвавъ ся, чи рѣшить ся вôнъ угрызати зъ людьми и пôдпадати имъ деколи пôдъ ласку. Вôнъ бувъ на те за гордый, а за мягкій и справедливый на вживане розличныхъ вспомагаючихъ штучокъ, але таки обѣцявъ ся удатись до Василя зъ своею пропозиціею, потѣшаючи себе

„SVOBODA"
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA" Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda"
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA"
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои.)

Дехто може скаже, що тому винні не політичні границѣ, лише таки фізичні — горы. Були навѣть такі, що писали, немовь бы то наші — такі приступні и переходні Карпаты були бôльшою граничною перепоною межи Галичиною и Угорщиною, якъ великі океаны межи Европою и Австраліею. Такому поглядови треба рѣшучо заперечити, а доказомъ того нехай буде ось що: Межи Австріею и Россіею нема фізичныхъ границь, а чи велике обопôльне знане житя и обставинъ межи Галичиною и Украиною? Тажь мы не такъ дуже богато знаемо про справы по-за краевою границею на Буковинѣ! Таке саме и зъ иншими народами. Поляки зъ трохъ частинъ своеи вôтчины не знають ся обопôльно такъ, якъ се було бы потрѣбно. Зъ другого боку не богато на свѣтѣ такихъ гôръ, якъ наші Карпаты, щобы комунікація була така легонька и тôлько всякихъ добрыхъ дорôгъ перерѣзувало ихъ. Усѣй той аномаліи національно-культурного житя нашого народу, усѣй вôдчужености двохъ частинъ Украины-Руси, а зъ тымъ усѣй иґноранціи зъ нашого боку — винна лише політична границя.

Та що-жь зъ того?

Зъ высше наведеныхъ увагъ выходить таке, що се малодушнôсть — думати про неможливôсть духовои звязи галицкихъ и угорскихъ Русинôвъ. Малодушно и нерозумно зробивъ оденъ галицкій письменникъ, що радивъ поставити на верху Бескида таблицю зъ написомъ: Lasciate ogni speranza!*) Звычайно, само зъ себе нѣчо ще не утворило ся и нѣхто самъ вôдъ себе не бувъ мудрый; такъ тежь годѣ сподѣвати ся, щобы мала окраина частина народу сама собою вытворила сильне индівідуальне народне житє: сама собою може она лише веґетувати, блукаючи въ темрявѣ суперечныхъ идей и безнадѣйности. Тутъ треба конечно моральнοго вплыву „старшого брата", що мае вказати дорогу, вляти вѣру и надѣю...

Еже вôдъ давна пок. Драгомановъ вкладавъ намъ, Галичанамъ, на сумлѣне обовязокъ бути учителями угорскихъ Русиновъ. Тожь мы не можемо забувати, кôлько мы завдячуемо заграничному вплывови бôльшои частины нашои батьковщины — Украины. Теперь обовязокъ культурнои міссіи зъ огляду на угорску Русь упавъ на насъ и мы не повинні, побачивши мадярскі написи на желѣзницяхъ або не договорившися зъ якимъ урядникомъ, заломлювати руки и шепотомъ повтаряти: Lasciate.., але зробити приступъ дѣлови.

Вôдъ кôлькохъ лѣтъ почалось у насъ пôзнаване угорскихъ Русинôвъ зъ народового боку. Зъ етноґрафічными працями нашого молодого ученого Вол. Гнатюка выросло бôльше заинтересоване закарпатскою Украиною. А сего року прійшло вже до першого кроку въ дѣлѣ. Середъ університетскои молодежи вынинула гадка, щобъ устроити артистичну прогульку по цѣлôй пôвнôчнôй Угорщинѣ и на початокъ дати почути нашу пѣсню тамошнымъ Русинамъ. Комітетъ звернувъ ся за пôдмогою до старшихъ рускихъ товариствъ и сі, зрозумѣвши вагу такого кроку, не пожалували матеріяльныхъ средствъ, особливо товариство „Боянъ", пôдъ котрого фірмою ведеть ся прогулька. На чолѣ молодои спѣвучои громады ставувъ п. Микола Заячкôвскій, що не повагувавъ ся для народнои цѣли жертвувати богато труду, а ще бôльше кошту. Проектъ бувъ: почынати вôдъ Сиґоту, а кôнчити на Унґварѣ (Ужгородѣ), тымчасомъ смерть кардинала Сембратовича була причиною, що Сиґоть вôдложено на пôзнѣйше и початокъ зроблено въ Густѣ. До товариства 18-охъ спѣвакôвъ прилучивъ ся я зъ товаришемъ Я. Гр., щобы при сѣй нагодѣ пôзнати близше тоту нашу, якъ сказано, Австралію. Те, що низше пишу, се особисті враженя, якихъ я дôзнавъ у дорозѣ и при першôмъ концертѣ нашои молодои громады въ Густѣ, а котрі думаю не будуть безъ интересу для ширшого загалу.

Пôсля концерту въ Надвôрнôй задержавъ ся хоръ ще на выступъ у Яремчи; тымчасомъ я зô своимъ товаришемъ поѣхали просто черезъ границю. Галицкій поѣздъ доходить до Ясеня (Keresmozo) на угорскôмъ боцѣ. Тутъ треба намъ було ждати три години.

Заразъ на вступѣ вдарила насъ рôзниця зверхнои формы: мадярщина скрôзь. Урядники, служба, написи — усе разомъ кричить тобѣ голосно, що въ середнôй Европѣ жіють Фінны, що зъ руского Ясеня зробили „Keresmozo". Приходимо до ресставрації — та ба! треба на міґи балакати: нѣ по руски, нѣ по нѣмецки, ажь самъ господарь выратувавъ насъ изъ прикрои ситуації, бо вмѣвъ по нѣмецки. Невдовзѣ приходять до товжь ресставрації три духовні особы, а потôмъ четверта; довѣдуемо ся — се рускі священники. Одѣти дуже старанно та гладко. Прислухуемось, та що жь? — хочь-бы вамъ однѣське слово по руски, усе по мадярски. Се вже довершило наше прикре враженє, якого мы набрали ся вôдъ разу. Просто вѣрити не хотѣло ся, що се близько границѣ — и тогдѣ якъ змора яка пригадували ся слова: Lasciate...

Прикро намъ, тому выходимо зъ дворця въ сторону мѣсточка. Туть склалось диво! Зôйшовши пару сотъ крокôвъ у долину, чуемо себе середъ цѣлкомъ иншого свѣта! Руска мова такъ и ллетъ ся скрôзь и крикомъ и смѣхомъ и спѣвомъ (nota bene не хибуе и жидôвскои!). Ажь три руски церкви пôдносять свои чола въ гору — иншои не видно. Коло церковъ на памятникахъ и хрестахъ написи рускі... Якъ бачите, есть деяка рôжниця межи дворцемъ а рештою свѣта... Остаточно мы не зъ дуже легкимъ серцемъ сѣдали до желѣзницѣ, бо се була близка намъ сторона — а що буде далѣ?...

Ѣдемо чудесною долиною Тисы, що розтвираеть ся чимъ-разъ ширше. Мôй Боже! така гарна земля — наша и не наша... Передъ вечеромъ стаемо въ Сиґотѣ. При выходѣ обскакуе насъ тьма жидôвъ, кождый радъ бы вести насъ у мѣсто. Говоримо до нихъ по руски — не розумѣють насъ, мусимо по нѣмецки.

Сиґотъ е такои величины, якъ прим. Перемышль, тôлько красче збудованый. Улицѣ простї и широкі — видно. будовано зъ пляномъ. На першій поглядъ бачимо, що корѣнь мѣского населеня становить племя, выводить свой початокъ вôдъ Авраама — всѣ улицѣ, площѣ, брамы просто завалені пейсатыми халатниками, такими самыми якъ у Галичинѣ. Жарґонъ такожь той самъ. Якъ бачимо — цивільні шлюбы ще не принесли Мадярамъ того хôсна, якого они надѣяли ся... Рускои мовы не чути нѣгде. Зъ-разу се насъ чудовало, одначе коли мы приглянулись етноґрафічнôй картѣ, переконали ся, що Русины мають якъ найменше иретенсіи рускости Сиґоту — се вже румуньска територія, близько мѣста кольонізована Мадярами. Тому лишь одного селянина Русина спостерегли мы въ часѣ цѣлодобового побуту. Розказовано намъ, що въ торговй днѣ зъѣздить ся Русинôвъ дуже богато, приходять трохи зъ дальшихъ сторôнъ. Въ Сиґотѣ е руска церква — видно, що е для кого й у самôмъ мѣстѣ. Взагалѣ Сиґотъ намъ цѣлкомъ чужій — Русины живуть тамъ лише кольоніею, а може то останки, хочь се менше имовѣрне, бо середъ околичныхъ селянъ руского типу не дуже знати. Расову вôдмѣну межи Русиномъ а Мадяромъ можна побачити лише середъ селянъ; межи интеліґенціею цѣлкомъ нѣ. Се навѣть трохи дивно, коли середъ мѣского населеня бачимо перевагу бѣло-го-славяньского типу, хочь они себе самыхъ почисляють межи Мадярôвъ.

До характеристики самыхъ Мадярôвъ згадаю туть, що они погано говорять чужими мовами. Высша аристократія говорить по французски, буржуазія умѣе по нѣмецки, але дуже зле. Они зъ того собѣ нѣчого не роблять и удають, що имъ зъ тымъ добре. Ось два приклады ихъ ексклюзивности: Въ першорядной сиґотской ресставраціи списы стравъ зладжений лише въ мадярскôй мовѣ. Звертаю увагу, що вже годилось бы зробити уступку для чужихъ гостей и писати ще въ якôй европейскôй мовѣ. На се дôстаю вôдповѣдь въ ароґантскôмъ тонѣ, що кождый повиненъ умѣти по мадярски, хто приѣздить въ Угорщину. Знова же одна панѣ оповѣдала, чому она не вмѣе нѣмецкои мовы: по-просту батько си не казавъ учити ся — „бо на Угорщинѣ жити можна и безъ чужихъ мовъ". Така зарозумѣлость и ексклюзивность сама въ собѣ смѣшна, для насъ прикра, а шкодна для самыхъ Мадярôвъ. Зъ той причины для чужоэгородцевъ корисні жиды, тому мы ради були, коли до нашого купе въ перѣздѣ до Густа сѣвъ одинъ Израиль, бо зъ кондукторомъ хочь языкъ утни! Дня 11 н. ст. серпня передъ вечеромъ станули мы въ Густѣ.

*) Лишѣть всѣ надѣѣ.

НОВИНКИ.

— „Zgoda" органъ „Związku Narodowego Polskiego" пише, що д-ръ В. Семеновичъ, пробуваючій послѣдными часами въ Chicago, Ill., выбравъ ся 15 Сентембра до Европы въ цѣли доповненя своихъ вѣдомостей медичныхъ. Д-ръ Семеновичъ, якъ кождому звѣстно, е Русинъ, однакъ задля якихсь невѣдомыхъ намъ причинъ, ставши докторомъ медицины, зо всѣмъ зôрвавъ всякій зносины зъ Русинами, а прилипъ всею силою до Поляковъ, хотяй Русины, о скôлько намъ вѣдомо, нѣчого злого ему не зробили, а противно зробили добра богато.

Драгомановъ анархистомъ!

Тота сама „Zgoda" въ статьѣ п. з. „Anarchiści" (зъ дня 22. Sept. 1898, No 38) пише о небôжчику М. П. Драгомановѣ, звѣстномъ нашôмъ ученымъ и писателю, що вôнъ бувъ чистои крови анархистомъ, проводиромъ нігилистовъ, ба навѣть, що пôдъ его надзоромъ приготовлювано бомбы, котрыми пôзнѣйше царь Александеръ II. зôставъ забитый.

Все то е нѣчо иншого якъ тôлько найгрубша брехня. Ось що пише Драгомановъ въ своѣй автобіографіи:

„Цюрихскій Россиянѣ роздѣляли ся на бакунистôвъ або анархистôвъ и на лавристôвъ, котрыхъ идеи були похожи на идеи интернаціоналистôвъ фракціи Маркса, або нѣмецкихъ соціяль-демократôвъ. Менѣ здавало ся, що обѣ програмы ще передчасні для Россіи, у котрои навѣть соціялистамъ найперше треба добиватись політичнои волѣ. Само собою розумѣе ся, що мои идеи найдено було въ Цюриху вôдсталими." Або въ иншôмъ мѣсци: „Будучи соціялистомъ по своимъ идеямъ, (додамъ: соціялистомъ захôдноевропейскои школы, та не россійскимъ нігилистомъ — назва, котрою я, зустрѣчаючи сѣ въ газетахъ, у приклади до мене, обижаюсь сильно.) Я переконаный, що здѣйснене того идеалу можливе тôлько въ звѣснôй постепенности и при высокôмъ розвитку масъ, а черезъ те и достижиме бôльше духовою пропагандою нѣжь кровавыми повстанями."

Ще въ одномъ мѣсци М. П. Драгомановъ пише такъ: „Такъ якъ у газетахъ россійскихъ, австрійскихъ и пруськихъ по поводу рôжныхъ процесôвъ говорилось про мене, якъ про шефа, або члена рôжныхъ революційныхъ комітетôвъ у Женевѣ и про моихъ агентôвъ, нелишнымъ вважаю додати, що выѣхавши зъ Росіи за границю для лѣтературнои працѣ, я поклавъ собѣ правиломъ не въ якихъ практичныхъ заговорахъ не участвувати и органичитись одною лѣтературною дѣяльностію. Для заговорôвъ и практичнои агітаціи я не чую въ собѣ способностей, а окромъ того думаю, що еміграція не дае для того анѣ наручности, анѣ права".

И гдежь тута бесѣдувати про анархизмъ або нігилизмъ Драгоманова? Редакторова „Zgody" вартобъ прочитати ще статію пебощика пôдъ заголовкомъ „Шевченко, украинофилы и соціялизмъ" помѣщену въ IV-ôмъ томѣ „Громады", где справа ся выложена зовсѣмъ ясно.

— Смерть австрійскои цѣсаревои Елисаветы, котра наступила, якъ звѣстно, зъ скрытобыйчои руки италійского анархисты, выкликала майже у всѣхъ велике спôвчутє. Кождый осуджае сего виновника, а державы навѣть задумують скликати всепôльну конференцію, щобъ установити острѣ кары на анархистôвъ. Та навѣть самі анархисты не були вдоволені зъ чину свого товариша, бо на мітингу своимъ заявили, що убійство цѣсаревои Елисаветы, котра нѣчо злого нѣкому не зробила, не було въ плянѣ, а виновникъ выконавъ той мордъ на власну руку.

тымъ, що вôнь и такъ не розумѣесь ще добре на тôмъ бізнесѣ, а коли вôнъ ему представить, якій то бізнесъ можь рѣзати, вôнъ певно зголдить ся.

И справдѣ Василь згодивъ ся вôдкупити салюнъ, коли слѣдуючого дня Ваньо въ солодкихъ словахъ предложивъ ему згадану пропозицію. Вôнъ бы бувъ може и не рвавъ ся до того занятя, але якъ слабосилый и вражливый чоловѣкъ, не мôгъ вже знести роботы въ майнахъ, тожь ся нова робота въ саму пору немовь зъ неба ему впала. Трохи его непокоило те, чи зможе вôнъ провадити той бізнесъ, але и те зникло зъ головы, коли Ваньо запевнивъ его, що два три дни буде при нѣмъ и вкаже ему все, якъ и що мае робити.

Не гаючись, въ короткôмъ часѣ зробили перепись салюну зъ Ваня на Василя, той заплативъ, а коли вечеромъ гостились оба и вже вôдъ слѣдуючого дня Василь мавъ самостôйно стануги за барою, сказавъ до него Ваньо:

— Куме Василю, не гадайте собѣ, що задача салюністы лишь та, щобъ наливати пиво и горѣвку и подавати ихъ людямъ; ту треба ще щось бôльше, — головно голову на карку, — притомнôсть духа. Якъ бы той бізнесъ полягавъ лишь на подôбнôй механічнôй роботѣ, то леда небудь дурень кинувъ бы ся на те поле зарôбку, а навѣть такъ декотрі робять, тôлько-жь такимъ въ короткôмъ часѣ заспѣвають вѣчная память и они зô встыдомъ вертають пазадъ до важкои роботы. Ту треба мати богато а богато науки, досвѣду, розваги и проворности, але не тои книжковои науки, але тои, знаете, бізнесменьскои — ну та впрочѣмъ побачите, лишь уважно глядѣть на мене, що я буду робити, помагаючи вамъ, а взглядно вы самі повинні робити, а я лишь буду доповняти браки. Завтра зачнесь вашь першій выступъ. Часописи оголосили вже про передачу мого салюну на васъ, всѣ агенты вôдъ пива попривозять вамъ по бочôвцѣ пива въ дарунку, що розумѣесь пріймете и обѣцяете опôсля брати вôдъ кождого, а рано пôдете по знатнѣйшихъ людяхъ зъ запрошенемъ на „free beer." Впрочѣмъ и запрошувати не дуже треба, бо до нового чоловѣка зôйдесь чимало людей, знаджені тымъ „free beer-омъ", а що головне, кождый интересованый прійде оглянути нового салюністу, щобъ змѣркувати якій то вôнъ есть и якій буде на будуче. Тожь кажу ще разъ, держѣть ся мудро и гôдно.

Василь слухавъ уважно кождого слова, яке выходило зъ устъ досвѣдченого и довголѣтного бізнесмена, але ваги ихъ не порозумѣвъ. Вôнъ и не мôгъ собѣ уявити, чого-бъ ему напружати ажь всѣ свои умысловы силы, щобъ доказати такого дрôбного дѣла якъ: наливане шклянокъ и подаване ихъ гостямъ. Впрочѣмъ, якъ чоловѣкъ розважный, не потребувавъ вôнъ наперѣдъ морочити собѣ головы тымъ, чого що не знае, а чого навчить его власна практика, тожь спокôйно розпращавсь зъ Ваньомъ, хочь трохи збентеженый бувъ думками, що влѣзливо ихались ему до головы одна за другою, але таке звычайно бувае при змѣнѣ якоись роботы.

Другого дня, скоро свитъ, вôнъ вже бувъ на ногахъ, Вôдчинивъ салюнъ, поробивъ порядки, дожидаючи Ваня, котрый мавъ прийти трохи позднѣйше и поучити его, де що класти и якъ зъ чимъ заходитись.

Коли Ваньо пообводивъ его по пивници и вказавъ ему все потрѣбне въ его бізнесѣ, вже добѣгало полудне. Василь весело споглядавъ на те все и навѣть бувъ вдоволеный, бо-жь самъ на власні очи бачивъ, що нема ту нѣякои штуки, отъ выстарчить одного пôвъ дня, щобъ хто познакомивъ зъ тымъ усѣмъ чоловѣка, а той умѣвъ писати по якому небудь и розбесѣдуватись трохи по англійски, тай по цѣлôй штуцѣ.

Пôсля обѣда стали вточуватись бочôлки пива до нового салюністы, а кождый зъ агентôвъ витавсь зъ Василемъ любязно, чемно, желавъ ему доброго поводженя, а зафундувавши на початокъ всѣмъ присутнымъ розпращавсь, просячи не забувати на будуче на него.

Василь пôдпивши трохи, ставъ говôркимъ и веселымъ. Вôнъ вточувавъ ті дарунки до пивницѣ, жартувавъ, а навѣть собѣ присвистувавъ.

— Ось така робота то але! Попавъ ся я въ зовсѣмъ иншій свѣтъ, ажь на душѣ любо — роздумувавъ вôнъ. — Лишь кобъ гôдно представитись вечеромъ передъ гостями! — отъ що его трохи не покоило и приводило его нервы въ малу дрожанку, мовь якого бесѣдника, котрый першій разъ мае выступити зъ промовою передъ численно зôбраною публикою. Але и ту потѣшавъ себе.

— А вôдъ чего жь кумъ Ваньо? Вôнъ вже на тôмъ бізнесѣ зубы зъѣвъ, тожь якъ мôй добрый знакомый и пріятель, заступить мене тамъ, де-бъ я не мôгъ обôгнатись. Якось оно буде, а вже якъ буде, такъ буде, а бодай чоловѣкъ стане своимъ власнымъ паномъ, не потребуе лякатись леда хвилѣ смерти въ тыхъ проклятыхъ майнахъ, а и дивитись на ту неправду и несправедливость, якои допускають ся ті пажерливі наставники, а противъ котрыхъ бѣдный чоловѣкъ безоружный, нѣ словечкомъ не писне, а зносить въ покорѣ все, щобъ до лиха не стратити и тои одробины роботы.

И поравсь Василь дальше коло бары, стираючи еи мокрымъ полотномъ и приладжуючи шклянки для гостей. На Ваня анѣ не звертавъ уваги. За своими втѣшными думками геть позабувъ, що вôнъ сидить на крѣслѣ въ той самôй, що и вôнъ хатѣ. Але и Ваньо не дуже журивсь своимъ новымъ наслѣдникомъ. Вôнъ знавъ, що ето помочи ще не треба, бо-жь ту роботу, що робивъ Василь, хто небудь потрафить, а тымчасомъ вôнъ спершись рукою о поруче крѣсла, полинувъ думками геть далеко, въ ту принадну краину, де розверглись безчисленні ряды розличныхъ бізнесôвъ, а кождый зъ нихъ принадный и кождый потребуе бôльшои проворности и грошей.

(Дальше буде.)

Тлѣннй останки К. Колюмба.

Война зô Сполуч. Державами скôнчилась для Иипаніи утратою єѣ найкрасшихъ кольонѣй. Ишпанцѣ погодились вже зъ тою сумною дѣйсностію, та за те обходить ихъ немало, що станесь зъ тлѣнными останками Кр. Колюмба, котрй спочиваютъ въ Гаванѣ на Кубѣ? Всѣ ишпанськй часописи годять ся на те, що мощей ихъ славного подорожника не можуть вôддати въ руки американцѣвъ. — Кр. Колюмбъ, що вôдкрывъ Америку, спочиває въ гаваньскôй катедральнôй церкви, збудованôй 1725 р., и мае тамъ власну каплицю, освѣтлену днемъ и ночію тысячами свѣчокъ. Мѣсце, де зложенй его останки, вказує гарный, мармуровый бюстъ, а пôдъ нимъ находить ся таблиця зъ написомъ. Та не все Колюмбъ спочивавъ въ Гаванѣ. Умираючи въ р. 1506 въ Севіллѣ, бажавъ собѣ, щобъ похоронено его на Санъ-Домінго (Гайти). Однакъ не послухали его послѣдной волѣ, а похоронили на Севільскôмъ цвинтари. Ажь въ 30 лѣтъ пôзнѣйше, заходами его сына, перенесено его до Индій и похоронено въ катедрѣ на Санъ-Домінго, на островѣ, котрый вôдкрывъ. Спочивавъ тамъ 250 лѣтъ. Въ р. 1795 Ишпанцѣ утратили той островъ и мусѣли его вôдступити Франціи. Та тогдѣшный ишпаньскій губернаторъ на тôмъ островѣ, коли одержавъ приказъ опустити островъ, не хотѣвъ вôддати останкôвъ народного героя ворогамъ, а забравъ ихъ до Гаваны и приказавъ зложити въ тамошной катедрѣ. Ишпанцѣ були ему за те вдячнй, тымъ бôльше, що при укладаню условій мира зовсѣмъ позабули на останки Колюмба. — Теперь довѣдуемось, що мощѣ Колюмба маютъ перенести до Ишпаніи.

Рускй емігранты на позорищи.

Англицка газета „The World" зъ дня 26. септембра помѣстила малюнокъ, котрый представляє буковиньскихъ Русинôвъ, що выбрались на Роттердамъ въ Канаду шукати для себе красшои долѣ. Русины тй вôдфотографованй въ однôмъ зъ ню-йоркскихъ паркôвъ, въ краевыхъ одягахъ, котрй, розумѣєсь, бавлять Американцѣвъ немало. Усѣхъ рускихъ людей мае бути чотыри родины, зложенй зъ 25 душъ, включаючи въ тое 14 дѣтей. Маютъ они выкупленый тікетъ ажь до Вініпеґъ, але бôльше грошей у нихъ нема, тожь хто знае, чи не завернуть ихъ до краю. — Американцѣ цѣкаво приглядували ся тымъ краевымъ одягамъ, тымъ довгимъ волосямъ мужчинъ и заталанымъ ногамъ жѣнокъ.

Нова книжка.

Вышла зъ друку книжочка: „Конституція Спол. Державъ", цѣна 10 цт. Хто хоче ту книжочку набути, най скоро еи замовляє въ нашôй редакціи, бо невдовзѣ не стане еи.

•

— Чи знаете, що слѣдуюча конвенція „Руско-Народного Союза" буде на тôмъ плейзѣ, где буде найбôльше членôвъ? Чи хочете, щобы у васъ була конвенція? Если такъ, то записуйтеся до „Союза."

Славный подвигъ о. Камѣньского въ Perth Amboy.

До нашои редакціи зайшовъ случайно оденъ нашь братъ зъ Perth Amboy Б. С. и оповѣвъ цѣкавй рѣчи: „Чотыри роки колектовали въ Perth Amboy на лота и церковь, но и якось купили три лоты (декотрй парохіяне пожичили троха) о. Камѣньскій навѣть колектовавъ 6 мѣсяцѣвъ и, о диво! Довгу пичь не сплачено, не знати, що стало ся зъ грôшми, а о. Камѣньскій продавъ лоты парох. упоминаючись нѣбы $154. За нимъ и другй заскаржили, пошла справа до корту, нарôдъ збуривъ ся, а панъ превелебный „перемуфувавъ ся" до Yonkers и пôдмовивъ пару нерозумныхъ людей, записавъ церковь пôдъ айриского бискупа и такъ само хотѣвъ газдувати, якъ въ Perth Amboy и якъ давнѣйше въ однôй парохіи, де чашу спродавъ и т. д. Нарôдъ розôгнавъ, назвавъ въ церкви жидами и не диво, що всѣ Галичане вôдпекали ся его и самй зорганізовали ся, бо маютъ добре зорганізоване свое мужеске и дѣвоче братство, читальню, спѣвъ нотный, учителя и вечѣрню науку, и якъ зачуваемо, то и часть угорскихъ Русинôвъ хоче зъ нашими получити ся и выбудовати свою церковь, або тамту вôдобрати ворогамъ. О. Камѣньскій! Вы вже свою міссію въ Америцѣ скôнчили, бо кабзу маете павну, не деморалізуйте дальше народа и вертайте до краю, до „горячихъ купелей" може тамъ прійдете до здоровля!.. — Щаслива дорога!

Цѣкавй Американцѣ.

Коли американцѣ выповѣдали войну Ишпанцямъ, то трубили на всѣ части свѣта, що имъ анѣ не въ думцѣ забирати Кубы для себе, они лишь хотять въ имя людскости звôльнити еи вôдъ ишпаньского ярма и выбороти для неи цѣлковиту самостôйность. Але теперь, коли побачили капіталісты, що Куба то несогôршій край, зъ котрого можна-бъ лупити не малй зыски, голосять свѣтови, що кубанцѣ то дикій ще нарôдъ, котрый не потрафивъ бы ще самъ собою управляти, тожь треба ихъ лишити пôдъ зверхностію Сполуч. Державъ. Але на Кубѣ не дурнй. Не тôлько Кубанцѣ, але и ишпанскй поселенцѣ агітують за тымъ теперь, щобъ Куба сама собою управляла, бо якъ провинція Сполуч. Державъ, стратила-бъ чимало въ гандлю зъ Ишпаніею и иншими краями.

Загадки.

1) Чоловѣкъ, идучи зъ поля, провадивъ лиса, заганявъ гусь, а и нѣсъ кукурудзу въ кошику, та що ему треба було ити черезъ озеро, то мусѣвъ по одному перевозити у човнѣ, отже якъ взявъ лиса, то гуска псула ему кукурудзу, а якъ бравъ кукурудзу, то лисъ бравъ ся до гуски и т. д. Що чоловѣкъ перше бравъ и якъ перевѣзъ ся?

2) Хлопця запытано, коли гнавъ гуски, сила ихъ мае? Той казавъ: коли идуть въ лініи, то є двѣ впередъ одном, а двѣ взадъ одном, а одна въ серединѣ. — Сила ихъ було?

Л. К.

— О. Павло Тимкевичъ переѣхавъ теперь до Вініпеґъ и его адреса така:

Rev. Paul Tymkiewitch
IMMIGRATION HOUSE,
WINNIPEG, MANITOBA, CANADA.

Груба рôжниця.

Ишпаньскй и американьскй комісарѣ, що маютъ въ Парижи уложити условія мира мѣжь згадаными державами, рôжнять ся немало въ поглядахъ. Оденъ французкій дипльоматъ, котрый бесѣдувавъ зъ членами однои и другои комісіи, запевняє, що если одна або друга сторона не уступить, война може розпочатись нановo, а тогдѣ Американцѣ выслали бы свою фльоту до Ишпаніи въ цѣли приневоленя еи до уступокъ. Зô становиска, яке занимаютъ Ишпанцѣ, видко, що бажають они задержати Кубу такъ довго, якъ се лишь можливымъ буде, а маючи тамъ ще досить войска, можуть наробити Спол. Державамъ немало клопоту въ займаню того острова. Французы наклонюютъ Ишпанію до уступствъ, поясняючи имъ, що черезъ те можуть зыскати далеко бôльше якъ гордымъ поводенемъ, бо кождый знае вже про те ажь надто, що Ишпанія вже зовсѣмъ безсильна. Ишпанцѣ маютъ заявити, що на Филиппинахъ вôдступятъ лишь оденъ портъ и вугляну стацію, а за те жадаютъ зниженя цла для своихъ выробôвъ на всѣхъ вôдступленыхъ островахъ. Дальше жадаютъ, щобъ держава, котра задержить Манілю, припяла на себе всѣ филиппинскй довги, а частину острова Люзонъ хотять задержати для себе зъ тымъ, щобъ вôльно имъ було вôдпродати котрôй небудь державѣ. Вкôнци жадаютъ, щобъ цѣлый кубанскій довгъ ажь до послѣдной революціи, приняла Куба на себе. Зовсѣмъ природно, що Сполученй Державы не згодять ся нѣколи на щось подôбного и если Ишпанцѣ не уступять, полѣєсь кровь нановo.

Добрй рады.

Кожда дѣвчина заки выйде замужь, повинна добре надумати ся и выбрати собѣ вôдповѣдного судженого.

Многимъ дѣвчатамъ подобае ся тесля, але лучшій пекарь, бо у его хатѣ бодай хлѣба досить.

Коваль несогôршій до любови, бо у него все розпалене серце.

Рѣзникъ добрый на мужа. Ему все одно, на любовь не звертае уваги, щобъ мавъ чимъ кишки напхати.

Музика звычайно хоче, щобъ жѣнка такъ танцювала, якъ вôнъ заграе.

Голярь небеспечный. Бересь вôдъ разу до лиця.

Цукорникъ бувъ бы солодкимъ мужомъ, але не мôгъ бы присолоджувати другимъ. — Чимало ще есть людей, котрй-бъ були вôдповѣднй на чоловѣкôвъ, але найвôдповѣднѣйшимъ есть, лишь не смѣйтесь, столяръ, бо той таки самъ на скорѣ може зробити..... колыску.

•

— Въ стейтѣ Иллинойсъ заносить ся на поважну борбу робôтникôвъ зъ капиталістами, котрй на мѣсце страйкуючихъ хотять спровадити муринôвъ. Однымъ поѣздомъ мали навѣть приѣхати тй послѣднй, але коли дôзнали ся, що страйкеры маютъ ихъ привитати кульками зъ револьверôвъ, повертали назадъ.

•

— Маешь дѣти? Чому-жь не запишете ихъ до „Союза?" Коштуе лишь 25 центôвъ на мѣсяць, а дѣти умираютъ дуже часто, частѣйше якъ старшй.

Продукція вугля.

Продукція вугля въ поодинокихъ державахъ и частяхъ свѣта дуже рôжнить ся. И такъ: Англія стоить на чолѣ всѣхъ державъ, бо выдобуває рôчно вугля 188 міліонôвъ 277 тысячь тонъ. Въ англицкихъ угльокопахъ занятыхъ есть понадъ 700 тысячь робôтникôвъ. Опосля ѣдуть Сполуч. Державы зъ продукцією 160 міліонôвъ тонъ. Потôмъ скôлькôсть выдобуваного вугля нагло спадає а именно: Нѣмеччина добуває 73 міліон. тонъ, Австро-Угорщина 10 міл. 700 тысячь тонъ, Франція и Россія по $6\frac{1}{2}$ міл. Ишпанія продукує 1 міл. 300 тысячь тонъ, Италія міліонъ 200 тысячь тонъ, а Швеція 200 тысячь тонъ. Въ иншихъ краяхъ выдобуває: Австралія 4 міл., Японія $3\frac{1}{2}$ міл., Нова Швеція $2\frac{1}{2}$ міл. тонъ вугля. Помимо такои масы опалового матеріялу, богато ще людей на свѣтѣ мерзне зъ зимна.

СМѢШНЕ

СТАРШИНА.

Разъ обрали собѣ люде старшину. Отъ и запышавъ ся новый старшина; зробивъ ся такій пановитый, що и пôдступити до него страшно. Сидить якось новый старшина передъ хатою и бачить, що хтось ѣде селомъ. Погукнувъ старшина на свого свояка:

— Бѣжи но чимъ скорше та спытай ся, що оно за птиця така ѣде черезъ мое село.

Кинувъ ся хлопець митю доганяти; бѣжить та гукає на проѣжджаючого, щобъ пôдождавъ. Стало. Пôдбѣгає хлопчикъ.

— Чого тобѣ треба? — пытає проѣжджаючій.

— Та нашь новый панъ-старшина звелѣвъ спытати ся, що вы за птиця така туть ѣдете?

— Скажи свому новому старшинѣ — озвавсь проѣжджаючій, — що и ты дурень, и старшина дурень.

Вернувъ ся хлопець. Старшина пытає.

— А що?

— Та то якійсь знайомый.

— Якъ?

— Та такъ: и васъ знає, и мене знає.

— Якъ же вôнъ знає?

— Та казавъ, що и вы дурень, и я дурень.

Замовкъ старшина. Зъ того часу вже нѣкого не пытавъ ся.

СМЕРТЬ.

Оденъ фільозофъ, чи й богословъ, казавъ промову надъ однымъ померлимъ паномъ:

— Що се лежить? — Тѣло. — Чого-жь оно лежить? — Бо ихъ благородіе вмерли. — Чого-жь они вмерли? — Бо душа зъ тѣломъ розстала ся.

О, смерте, смерте, сухоребрыце! Трасця твоєй матери! Не дурно тебе по латиньски звуть „морсъ": бо якъ морснешь кого, то и ноги задере.

НА ДРУГÔМЪ СВѢТѢ.

Иде бѣдный мужикъ дорогою, а панъ ѣде шѣстьома кôньми и пытає ся его:

— А звôдки ты, чоловѣче?

А вôнъ каже смѣючи ся:

— Зъ другого свѣта.

— А що-жь тамъ нашй батьки робять?

— А що-жь, вельможный пане, панамъ всюды добре; сидять собѣ въ кôтлахъ, а бѣдный мужикъ дрова рубає та пôдъ ними палить.

ДѢДЪ ТА БАБА.

Десь, кажуть, дѣдъ та баба посварились зъ собою и наважились одно до одного не балакати. Але-жь се не надовго заклали: баба не вытерпѣла, надувши губы сидѣти, она и пытає старого:

— Старый, чи то ты вчора чхнувъ?

— То що? — понуро вôдзывае ся той.

— То здоровъ! — ласкаво вôдмовляє баба.

— То спасибôгъ!

Тодѣ баба:

— Ха, ха, ха!..

А дѣдъ не втерпѣвъ та и собѣ за нею. Та вже и почали балакати.

Заплатили за „Свободу" въ септембрѣ с. р.

JERSEY CITY, N. J.	
Смій М.	$1.00
Костикъ Ив.	2.00
NEW YORK, N. Y.	
Броверъ Ив.	2.00
Галабурда Том.	1.00
NORTHAMTON, MAAS.	
Затикъ Пав.	2.00
REDBURN, PA.	
Репчковскій Петро	1.00
COHOES, N. Y.	
Репчковскій Д.	1.00
ANSONIA, CONN.	
Карпякъ П.	2.00
Перунъ Д.	2.00
MAYFIELD, PA.	
О. Ѳ. Обушкевичъ	2.00
Дзвончикъ Гр.	2.00
Дзвончикъ С.	2.00
Цейко Ст.	2.00
SHENANDOAH, PA.	
Вретякъ Гр.	2.00
Блащакъ А.	2.00
Мучка Гнатъ	1.00
Коваль Йосифъ	1.00
Кокосъ Ив.	3.70
EDWARSDALLE, PA.	
Руданичъ Яковъ	2.00
Скрипъ М.	1.00
PLATTSBURG, N. Y.	
Коханъ Ф.	2.00
Фльориика, ГАЛИЧИНА.	
Кох нъ М.	3.00
OLYPHANT, PA.	
Осенякъ Й.	2.00
Ковтко О.	2.00
Новакъ мих.	1.00
Пыжь А.	1.00
SCRANTON, PA.	
Роздѣльскій Григ.	2.00
Кузьмякъ Ив.	1.00
SHAMOKIN, PA.	
Вислоцкій Я.	1.00
FORD CITY, PA.	
Опалка Ив.	1.00
ST. CLAIR, PA.	
О. Заклиньскій Ив.	1.00

— Потрѣбна до службы руска дѣвчина або жена. Мусить умѣти добре варити, прати и прасувати (біґльовати). Зголошувати ся треба, за поданемъ жаданои заплаты, до редакціи „Свободы" — Mt. Carmel, Pa., P. O Box 13.

БАТЬКО И СЫНЫ.

Оденъ старый, розумный Индіянинъ мавъ чотырохъ сынôвъ. Онѣ були въ свѣтѣ, а опôсля вернули домôвъ и просили батька о благословеньство.

— Передовсѣмъ мушу знати, котрый зъ васъ найгôднѣйшій — сказавъ старенькій.

— Найгôднѣйшимъ — безъ сумнѣву — есмь я — сказавъ пôднесенымъ голосомъ найстаршій.

— Диви, ось той щитъ мавъ я въ сто битвахъ и въ жаднôй не бувъ-емъ побѣдженый. Коли зголоднѣлй робôтники стовпили ся передъ палатою мого князя и домагали ся хлѣба, я ихъ розôгнавъ моимъ товаришомъ-мечемъ; се була завзята борба зъ тыми голодранцями, що не мали нѣчого до страченя и князь вже хотѣвъ уступити, але менѣ удало ся ихъ вôдперти. Въ нагороду за мою вѣрнôсть, отримавъ-емъ золоту вôдзнаку. На улици кождый вôддае менѣ честь, а навѣть такй, що не хотѣли бы, але мусять, бо боять ся. Чи-жь не маю чимъ гордитись?

— О нѣ, мôй сыну, ты въ блудѣ. Не розумѣешь того. Убити чоловѣка, се нѣчо доброго, а сли убивае ся не въ приступѣ, то ще гôрше. Мужчины чужого племени суть також твоими братами. Але найгôрше, коли те смертоносне оружіе звертае ся проти сынôвъ власного народу, котрй прійшли безоружно и зъ нужды домагали ся помочи. А вѣрнôсть, якою ты хвалишь ся, оказуе также собака таку саму свому панови — навѣть найгôршому; внѣшнй же вôдзнаки почестей не маютъ ничь вспôльного зъ гôдностю серця. Иди и поправъ ся.

— Певно, дорогій отче, ты маешь слушнôсть — зачавъ другій сынъ, що бувъ браміномъ. Мечь зваляный кровю, отже его носити не годить ся. Я заховувавъ ся инакше. Я себе цѣлого вôддавъ на службу жертвеникамъ богôвъ, мôй голосъ взносивъ ся тôлько въ честь брамы, я стерѣгъ себе и мою одѣжь передъ дôткненемъ зъ низшими верствами, отже — певно — можу себе уважати за найгôднѣйшого.

— Ты також не можешь отримати благословеня — вôдповѣвъ розумный Индіянинъ. Хотяй не носишь меча, але поблагословивъ есь досыть кровавыхъ хоругвôвъ и упрошувавъ благословеньства богôвъ на несправедливй вôйны. Ты плѣвъ людямъ о богахъ, котрыхъ истнованя самъ не годенъ есь доказати. Скажи, чись видѣвъ хоть разъ Браму? Тримаешь себе за лѣпшого вôдъ своихъ ближныхъ, а не зробивъ-есь нѣчого доброго и на нужду маешь пустй слова. Иди и поправъ ся.

— Коли зважити дѣла въ порôвнаню зъ тамтыми дармоѣдами, то певно я стану найгôднѣйшимъ — почавъ третый сынъ, що бувъ великимъ купцемъ въ Бомбай. Ты, отче, не давъ менѣ нѣчого, а мимо того я ставъ чимсь великимъ. Я оженивъ ся зъ богатою дѣвчиною и обертавъ еѣ грôшми по лихварски. Я ставъ богачомъ. И днесь живлю тысячѣ робôтникôвъ, мôй дôмъ стоить отворомъ для найлѣпшихъ товариствъ, а мои дѣти мають богатого батька.

— Дуракъ зъ тебе — вôдповѣвъ старенькій.— Я давъ тобѣ досить, а то найлѣпшй науки чесного житя и людскости, але ты не обертавъ тымъ даромъ по лихварски. Що ты оженивъ ся зъ грôшми, а не зъ жѣнкою се жадна похвала, радше ганьба, бо черезъ те запродавъ есь себе. Сли провадишь лихву, то обкрадаешь людей; сли кажешь, що живишь тысячѣ робôтникôвъ, то брешешь, бо тысячѣ живять тебе своею въ потѣ чола працею. Твои „лѣпшй товариства" вартй тôлько, що и ты, а твои дѣти мають богатого вôтця въ золото, але бѣдного на все добре. Въ жаденъ способъ не можешь уважати себе за найгôднѣйшого. Иди и поправъ ся.

— А що-жь о мнѣ скажешь, любый отче — промовивъ четвертый сынъ. Убогій вôдôйшовъ я вôдъ тебе и убогій вертаю назадъ. Навѣть внѣшными вôдзнаками почестей я не годенъ похвалити ся, хиба тыми ранами, котрй завдавъ менѣ мôй братъ, коли я боронивъ народъ передъ его рѣзнею; або знаками вôдъ кайданъ, котрй я двигавъ въ тюрмѣ за се, що вôдваживъ ся повѣсти, що нема богôвъ; або хиба тыми хоробами, котрыхъ я впавъ жертвою, будучи робôтникомъ мѣжь робôтниками и терплячи тяжку нужду. Я мусѣвъ зносити переслѣдованя могучихъ, бо уважавъ-емь ихъ право за насильство и накликувавъ слабыхъ до едности, щобы зломити безправе сильныхъ.

— Ты ставъ гôднымъ мого благословеньства, — сказавъ старый Индіянинъ — ходи и вôдбери его.

Пôсля нѣмецкого А. Б

Публика.

Скажѣть менѣ добрй люде,
Чи-жь се не публика?
Выбивъ вчера мужикъ жѣнку,
Жѣнка чоловѣка.

Якъ ся поимали,
Та стали водити
За чуприны вколо гавзу —
Страхъ було дивитись!...

А що пястуками
Си понакладали,
Того певно нѣхто зъ роду
Не видѣвъ мѣжь вами.

Потôмъ до скваера
Пôшли ся годити,
Заплатили по десятцѣ —
Кунтентнй — хочь битй.

А зъ того наука
Мои братя милй:
Якъ ся бете, щобъ васъ потôмъ
Чужй не годили.

А годѣть ся самй,
Та по христіянскй —
На знакъ згоды и любови
Руки си подайте.

А ще лѣпше буде:
Якъ безъ біятики
Обôйдуть ся всѣ весѣля,
Хрестины, музыки.

Тяжко зароблені
Грошѣ вамъ зôстануть,
Чужй люде упанують
Кпити перестануть...

Бойко.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.